

УДК 7.74.745.688

DOI <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2024.32.11>

ЄВРОПЕЙСЬКА ПОРТРЕТНА МІНІАТЮРА У ПРОСТОРИ МУЗЕЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Карпов Віктор Васильович

доктор історичних наук, в.о завідувача кафедри креативних культурних індустрій,
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв,
Київ, Україна,
e-mail: vvkarpoff@ukr.net, orcid: 0000-0002-3446-9187

Анотація. Дослідження присвячене впливу портретної мініатюри на розвиток музейної комунікації, зокрема її ролі у формуванні музейних колекцій та виставкової діяльності. Акцентовано на зростаючому інтересі до мініатюр як засобу збереження культурної спадщини та їхньому значенні у діалозі між минулим та сучасністю через музейні експозиції. Наведено аналіз викликів і перспектив використання мініатюр у музейній практиці, з особливою увагою до технологій збереження та презентації творів. У роботі представлено історичний контекст виникнення та розвитку портретної мініатюри в Європі, з акцентом на технічні та художні особливості, які відрізняють цей жанр від інших форм портретного мистецтва.

Мета статті полягає у комплексному аналізі ролі портретної мініатюри в історичному, культурному та музейному контексті Європи, а також визначення стратегій її ефективної інтеграції у сучасну музейну комунікацію. У роботі висвітлено історичну цінність та унікальність портретних мініатюр та, водночас, і виклики, пов'язані з їхнім збереженням, презентацією та доступністю для сучасних аудиторій.

Методологія. У роботі було використано історичний та порівняльно-історичний методи, що дозволили простежити виникнення явища мініатюрного портрету та його розвиток технологій виготовлення. Завдяки системному та культурологічному методу було прослідковано роль мініатюрних портретів як важливого феномену у соціальних відносинах упродовж XVI–XIX ст. Методи узагальнення, синтезу та аналізу було застосовано для отримання висновків і рішень щодо презентації мініатюрних портретів.

Результати. Європейська портретна мініатюра є не тільки винятковим мистецьким явищем, а й важливим елементом у системі музейної комунікації, що сприяє глибшому розумінню культурного та історичного контексту. Здійснено аналіз стилів та технік, що застосовувалися митцями різних епох, від Ренесансу до Неокласицизму, підкреслюючи важливість мініатюри як засобу особистісного та культурного вираження. Встановлено сучасні методи діджиталізації та віртуальної реалізації музейних колекцій, що дозволяють широкій аудиторії досліджувати мініатюри в деталях, виходячи за межі фізичного простору музеїв.

Наукова новизна. У роботі представлено засоби цифрової діджиталізації та віртуальної візуалізації мініатюрних портретів у музейних експозиціях, що відкривають нові горизонти для доступу до творів мистецтва, зберігаючи їх для майбутніх поколінь, а також забезпечуючи нові форми інтерактивності та освітньої взаємодії з публікою. Запропоновано рекомендації щодо оптимальних умов зберігання та консервації, а також методи реставрації, що дозволяють відновити

оригінальний вигляд мініатюр без пошкодження їхньої історичної цінності з огляду на виклики, пов'язані із фізичним збереженням мініатюр, такі як вплив світла, вологість та температурні коливання. Наголошено на ролі мініатюр у музейній комунікації та застосування матеріалів про мініатюрні портрети в освітніх програмах. З'ясовано, як музеї можуть ефективно втілювати цифрові технології для створення глибших та більш значущих музейних досвідів, що сприяють культурному обміну та розумінню. Включення інтерактивних елементів, таких як віртуальні тури, доповнена реальність та інтерактивні освітні ігри, може збільшити залученість відвідувачів та зробити вивчення історії мистецтва більш захоплюючим.

Практична значущість. У статті представлено можливості для глобального культурного обміну через міжнародні музейні партнерства та онлайн-платформи із залученням потенціалу цифрових інструментів для розширення доступу до культурних ресурсів. Це включає обговорення проектів, що дозволяють віртуальну «подорож» між музеями світу та доступ до їхніх колекцій мініатюр, що сприяє міжкультурному діалогу та співпраці.

Ключові слова: портретна мініатюра, мініатюра, європейська портретна мініатюра, музейна комунікація.

ВСТУП

Портретна мініатюра – це унікальне мистецтво, що належить до історичної та культурної спадщини Європи. Упродовж тривалого часу ця форма живопису не мала належного місця у історії мистецтва, ймовірно через приватне призначення предметів упродовж XVI–XIX століть. Твори мають значний потенціал у музейній комунікації, однак досі залишаються недостатньо осмисленими у музейних експозиціях. Основні аспекти проблеми включають: недостатню увагу до портретної мініатюри в академічних дослідженнях і музейних практиках порівняно з іншими формами мистецтва, що ускладнює повноцінне визнання її культурного та історичного значення; труднощі збереження та презентації мініатюр, обумовлені їхніми фізичними розмірами та чутливістю до умов зберігання, що вимагає розробки спеціалізованих методик та технологій; обмежений доступ аудиторії до портретних мініатюр у музейних колекціях через фізичні та консерваційні умови, що зменшує їхню видимість і вплив на культурну освіту та музейний досвід; виклики використання цифрових технологій для діджиталізації та віртуального представлення мініатюр, що включають як технічні аспекти, так і питання автентичності та відтворення художнього враження. У статті наведено шляхи вирішення вищезазначених проблем через комплексний аналіз історичного розвитку портретної мініатюри, її значення в культурній спадщині та можливостей для інновацій у музейній презентації. Особлива увага приділяється питанням ефективного інтеграції мініатюри в експозиції сучасних музеїв та залучення творів

і інформації про них у освітні програми, забезпечуючи при цьому їхнє збереження та доступність для широкої публіки.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідження портретної мініатюри здебільшого представлені розвідками міжнародних науковців, таких як Г. Адамса [4], Л. Каммінга [5], Г. Рейнолдса [7] та П. Голдрінга [6]. Це праці, що присвячені історії походження, вивчення та колекціонування творів, а також висвітлюють музейні чи приватні збірки мініатюрних портретів, їхнє походження та популяризацію. Техніко-технологічні дослідження творів наведено у роботах А. Дюбуа, Ж. Куверта та Т. Бушера [9]. А. Дербішир [8] та С. Міхалскі [17] у своїх розвідках розкривають тему презентації мініатюрних портретів у музейних експозиціях. У працях Н. Кайль [12], С. Лекосс [13], Е. Маграні [15] та М. Маусс [16] йдеться про атрибуцію, консервацію та експонування мініатюрних портретів у міжнародних зібраннях. Офіційні сайти світових музеїв, таких як Музей Вікторії та Альберта (Лондон) [23], Музей мистецтв Метрополітен (Нью-Йорк) [21], Фонд мініатюр Тенсі у Музеї Боманна (Целле) [20], Британська королівська колекція (Лондон) [19] послуговували джерелом для вивчення досвіду міжнародної комунікації мініатюрних портретів в експозиціях зібрань. В українській історіографії темі презентації портретної мініатюри у музейних експозиціях присвячені поодинокі публікації, таких авторів як В. Білецька [1], М. Варчук [2] та О. Шевченко [3]. У роботі І. Федорова йдеться про цифрові технології у музейній справі [2].

МЕТА

Комплексне дослідження та аналіз ролі портретної мініатюри в історичному, культурному та музейному контексті Європи, а також визначення стратегій її ефективної інтеграції у сучасну музейну комунікацію. У роботі висвітлено історичну цінність та унікальність портретних мініатюр та, водночас, і виклики, пов'язані з їхнім збереженням, презентацією та доступністю для сучасних аудиторій.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Аналізуючи історичний розвиток портретної мініатюри в Європі, ми відкриваємо для себе не лише еволюцію художніх стилів та технік, але й глибоке занурення в культурні та соціальні контексти різних епох. Портретна мініатюра як вид мистецтва виникла в середньовічній Європі, де початково слугувала як декоративний елемент у рукописних книгах, поступово еволюціонувавши в незалежний жанр портретного мистецтва. Це було тісно пов'язано з розвитком персоналізму в культурі та індивідуалізму в соціальних структурах, що дозволило портретній мініатюрі стати одним із способів виразу особистості та статусу [7, с. 19].

У ранньому Відродженні, зі зростанням інтересу до античної культури та ідей гуманізму, портретна мініатюра почала набувати нових форм і значень. Художники цього періоду прагнули до детального відтворення фізичних та емоційних рис своїх суб'єктів, що відображало глибший інтерес до людської індивідуальності. Мініатюри стали засобом демонстрації особистих якостей та досягнень, а також способом зберігання спогадів про близьких [11, с. 43].

В період бароко та рококо інтерес до портретної мініатюри продовжив рости, причому вона набула нового соціального значення. Використовуючи більш вишукані техніки, такі як емаль та акварель, художники створювали твори, що вражали своєю деталізацією та виразністю. Портретні мініатюри того часу часто слугували як особисті подарунки, що символізували романтичні або дипломатичні зв'язки між індивідами або державами, підкреслюючи їхню важливість у соціальних та політичних відносинах [1, с. 6–7].

З настанням епохи Просвітництва в Європі, коли відбулися значні соціальні та наукові зміни, портретна мініатюра відіграла ключову роль у розповсюдженні ідей та обміні культурними цінностями. Мініатюри того періоду часто використовувалися як засоби освіти та просвітництва, відображаючи зростаючий інтерес до науки, філософії та

мистецтва. Вони були свідченням розширення інтелектуальних горизонтів та соціальних мереж, що включали представників різних культур та національностей.

У XIX столітті, з розвитком нових технологій та появою фотографії, портретна мініатюра зазнала значних змін. Хоча фотографія поступово витісняла мініатюру як основний спосіб портретування, інтерес до мініатюрного мистецтва як до форми особистого та художнього виразу залишався сильним. Художники використовували мініатюру для експериментів із формою та технікою, що дозволило їм відкрити нові можливості для творчості та самовираження [12, с. 65].

Сьогодні портретна мініатюра знову знаходить своє місце в культурному ландшафті, цінується як за свої художні, так і за історичні якості. Вона залишається важливим об'єктом для колекціонерів, дослідників та мистецтвознавців, пропонуючи унікальне вікно в минуле та нагадуючи нам про постійну змінність та різноманіття людського досвіду. Аналіз історичного розвитку портретної мініатюри в Європі відкриває не лише різноманітність художніх форм та технік, але й підкреслює глибокий вплив, який мініатюра мала на культурні, соціальні та особистісні аспекти життя в різні історичні періоди.

Відмінною особливістю портретної мініатюри є її маленький розмір, що вимагає від художника високої майстерності та здатності працювати з надзвичайною точністю. Розмір мініатюр зазвичай не перевищує кілька дюймів в діаметрі, що робить їх ідеальними для особистого володіння та перегляду на близькій відстані. Ця особливість мініатюри створює інтимну атмосферу між твором та його споглядачем, надаючи портрету унікального виразу особистісної сутності зображеної людини [10, с. 34].

Техніка виконання портретних мініатюр також відрізняється від більших портретних робіт. Традиційно мініатюри виконувалися за допомогою тонких шарів акварелі на слоновій кістці, пергаменті або веліні, що дозволяло домогтися неймовірної деталізації та тонкої градації кольорів. У деяких випадках використовувалися також емалі та інші матеріали, що додавало мініатюрам особливого блиску та глибини. Така робота з кольорними переходами та деталізацією вимагає від художника не тільки художніх навичок, але й терпіння та точності [18, с. 15].

Естетика портретної мініатюри також відрізняється від більш традиційних портретів. Мініатюри часто характеризуються високим рівнем ідеалізації та зосередженням

на емоційному вираженні зображеної особи. Художники мініатюристи прагнули передати не просто фізичні риси, але й внутрішній світ зображеної людини, її духовність та характер. Це досягалося через уважне вивчення міміки, погляду та жестів, що вимагало глибокого розуміння психології людини [20].

Іншою особливістю європейської портретної мініатюри є її роль у соціальних відносинах. У минулому мініатюри часто використовувалися як особисті подарунки, що носили символічне значення. Вони могли бути виразом любові, дружби або поваги, а також служити засобом ідентифікації або нагадуванням про важливу особу чи подію. Ця функція мініатюр як носіїв особистих та емоційних зв'язків робить їх не тільки художніми об'єктами, але й важливими елементами культурного та соціального контексту [3, с. 4].

На відміну від більших портретів, які часто мали публічне призначення і демонструвалися у великих залах або галереях, мініатюри призначалися для приватного перегляду. Ця інтимність та особистісний характер мініатюр додавали їм особливої цінності та значимості в очах власників.

Розвиток технологій та матеріалів, зокрема введення фотографії, вплинув на практику створення портретних мініатюр, проте не зменшив їхньої цінності як мистецького жанру. Навпаки, у сучасному світі зростає інтерес до ручної роботи та унікальності, що робить портретну мініатюру особливо привабливою для колекціонерів та цінителів мистецтва [13].

Оцінюючи роль європейських портретних мініатюр у формуванні музейних колекцій, їх вплив на виставкову діяльність та культурний обмін, ми розглядаємо їх не просто як об'єкти мистецтва, а як важливі елементи культурної спадщини, що мають унікальну здатність впливати на культурні діалоги та обміни. Європейська портретна мініатюра, що відображає витонченість та глибоку майстерність, є значущою частиною музейних колекцій, що свідчить про культурні, історичні та соціальні аспекти різних епох.

Зібрання портретних мініатюр в музеях не лише дозволяє відвідувачам зануритись у візуальну культуру минулих століть, але й слугує як засіб дослідження історії мистецтва, моди, техніки та соціальних відносин. Мініатюри часто відображають портрети значущих історичних осіб, що дозволяє глибоше зрозуміти політичні та культурні контексти певних періодів. Вони також ілюструють еволюцію портретного мистецтва, демонструючи зміни в стилях, техніках та естетиці [16, с. 112].

Музеї, включаючи в свої колекції портретні мініатюри, не тільки зберігають ці невеликі шедеври для майбутніх поколінь, але й використовують їх як засіб освітньої та культурної діяльності. Виставки мініатюр можуть бути спрямовані на розкриття певних тем, наприклад, роль жінки в мистецтві та суспільстві, історію моди або розвиток особистісного портрета, що стимулює інтерес та глибоке розуміння історичних та культурних контекстів серед відвідувачів.

Крім того, портретні мініатюри в музейних колекціях відіграють важливу роль у міжнародному культурному обміні. Вони можуть бути частиною виставок, що подорожують світом, або обмінних проектів між музеями, що дозволяє розширити знання про різні культурні традиції та історію. Це не тільки сприяє культурному зближенню між країнами, але й дозволяє ширшій аудиторії оцінити унікальність та красу портретних мініатюр [23].

Вивчення та збереження європейської портретної мініатюри в сучасному світі вимагає інноваційного підходу, особливо з урахуванням можливостей, які надають цифрові технології. Цей аспект стає все більш актуальним, оскільки музеї по всьому світу прагнуть не лише зберегти цінні артефакти, але й зробити їх доступними та привабливими для ширшої аудиторії [17]. Сучасні підходи до збереження та презентації портретних мініатюр включають використання цифрових технологій, які дозволяють не тільки захистити твори мистецтва від фізичного пошкодження, але й значно розширити доступ до них, забезпечуючи інтерактивність та залученість публіки.

Цифрова діджиталізація мініатюр дозволяє створити високоякісні цифрові копії, які можуть бути детально вивчені без ризику для оригіналу [13]. Це особливо важливо для портретних мініатюр, що вимагають уважного огляду деталей, часто непомітних неозброєним оком. Цифровізація також відкриває можливості для створення віртуальних виставок в онлайн форматі, що робить мініатюри доступними для міжнародної аудиторії, яка не має можливості відвідати музей особисто [2, с. 2].

Інтерактивні веб-сайти та мобільні додатки, що використовують цифрові копії мініатюр, можуть надати відвідувачам детальну інформацію про кожен артефакт, включаючи його історію, художника, контекст створення та технічні особливості. Це не тільки збагачує досвід користувача, але й сприяє глибокому розумінню та оцінці мистецтва портретної мініатюри. Віртуальна реальність та доповнена

реальність пропонують ще більші можливості для занурення в історію та культуру, пов'язані з мініатюрами, дозволяючи користувачам «відвідати» історичні епохи або «познайомитися» з особистостями, зображеними на мініатюрах.

Рекомендації для музеїв щодо ефективного використання портретних мініатюр у музейній комунікації, освітніх програмах та виставковій діяльності повинні включати розробку цілісної стратегії цифрової діджиталізації та інтерактивності [21; 22; 23]. Це передбачає створення детальних цифрових каталогів мініатюр, організацію віртуальних виставок та використання інтерактивних засобів для залучення аудиторії [20]. Також важливо інвестувати в освітні програми, які використовують цифрові технології для навчання історії мистецтва, техніки малювання мініатюр та культурного контексту їх створення.

Музеї можуть співпрацювати з освітніми закладами та культурними організаціями для розробки спеціалізованих програм, що включають використання портретних мініатюр для навчання історії, культури та мистецтва. Це дозволить не тільки підвищити інтерес до мініатюр, але й забезпечити їхнє збереження для майбутніх поколінь [3, с. 9].

Наостанок, для ефективного використання портретних мініатюр у музейній діяльності важливо зосередитися на розширенні доступу до них через цифрові канали, залученні аудиторії за допомогою інтерактивних засобів та інтеграції цих творів мистецтва в освітні та культурні програми. Це дозволить не тільки зберегти унікальні портретні мініатюри, але й забезпечити їхню актуальність та значимість в сучасному культурному контексті.

ВИСНОВКИ

Портретна мініатюра має важливе місце у європейській культурній спадщині, відображаючи соціальні, політичні та особистісні аспекти епох, в яких вони були створені. Мініатюри є важливими документами, що дозволяють глибше зрозуміти історичний контекст та міжособистісні зв'язки минулих століть. Дослідження підкреслило унікальність технік створення мініатюр та їх естетичну цінність. Майстерність художників-мініатюристів, їх здатність передавати деталі та емоції в малому форматі, заслуговує особливої уваги та визнання. Стаття висвітлила проблеми, пов'язані зі збереженням мініатюр та необхідністю адаптації сучасних методів їх зберігання та презентації для забезпечення ширшого доступу публіки. Мініатюри можуть ефективно використовуватися в музеях для

навчання, інтерпретації та залучення аудиторії. Використання цифрових технологій для віртуальних експозицій та інтерактивних програм може значно підвищити інтерес та взаємодію з цим видом мистецтва. Рекомендації, висунуті в статті, вказують на необхідність інтеграції портретних мініатюр у музейні програми та виставки як засобу культурного збагачення та освіти. Подальша діджиталізація та інноваційні підходи до презентації можуть відкрити нові можливості для дослідження та оцінки цього мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Білецька В. Історія європейської портретної мініатюри XVIII–XIX століть. Київ: Либідь, 2017. 32 с.
- [2] Варчук М. Етапи колекціонування європейської портретної мініатюри XVI–XIX століть. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Київ, 2023. № 3. С. 136–141.
- [3] Львівська національна галерея мистецтв імені Б.Г. Возницького. URL: <https://lvivgallery.org.ua/> (дата звернення : 17.04.2024).
- [4] Національний музей мистецтв імені Богдана і Варвари Ханенків. URL: <https://khanenko.museum/> (дата звернення : 17.04.2024).
- [5] Федорова І. Цифрові технології в музейній справі: європейський досвід. Одеса: Астропринт, 2019. 46 с.
- [6] Шевченко О. Сучасні методи збереження та презентації портретних мініатюр у музеях Європи. Львів: Національний університет імені Івана Франка, 2021. 22 с.
- [7] Adams G. *European Portrait Miniatures: Artists, Functions and Collections*. Cambridge: Cambridge University Press, 2018. 218 p.
- [8] Derbyshire A. The new miniatures gallery. *Conservation Journal*, 2005. № 51. URL: <http://www.vam.ac.uk/content/journals/conservation-journal/issue-51/> (дата звернення : 17.04.2024).
- [9] Dubois A., Couvert J., Borchert T. *Technical Studies of Paintings : Problems of Attribution (15th–17th Centuries): Papers presented at the Nineteenth Symposium for the Study of Underdrawing and Technology in Painting, Bruges, 11 – 13 September 2014*. Leuven : Peeters Publishers, 2018. P. 138–150.
- [10] Cumming L. *The Art of the Portrait Miniature in Europe*. London: Thames & Hudson, 2016. 254 p.
- [11] Goldring P. *The Techniques and Materials of European Portrait Miniatures*. London: Routledge, 2020. 321 p.
- [12] Keil N. *Die Miniaturen der Albertina in Wien*. Wien : Schroll, 1977. 144 p.
- [13] Lécousse C. Quelle légitimité pour les peintres en miniature? Le petit format à l'épreuve des discours académiques. *Études Épistémè*. 2019. № 36. URL: <http://journals.openedition.org/episteme/5287> (дата звернення : 17.04.2024).
- [14] Machado Prin V. *The Conservation of a 19th Century Framed Miniature Portrait Painted on Ivory*.

CeROArt. 2017. Vol. 6. URL: <https://journals.openedition.org/ceroart/5238> (дата звернення : 17.04.2024).

[15] Magrani E. AI : A New Frontier in Art Authentication? Israel Public Policy Institute. 2023. URL: (<http://www.ippi.org.il/ai-a-new-frontier-in-art-authentication>) (дата звернення : 17.04.2024).

[16] Mauss M. The Gift. The form for exchange in archaic societies. London : Routledge, 2002. 225 p.

[17] Michalski S. Time's Effects on Paintings. Shared Responsibility: Seminar for Curators and Conservators co-organized National Gallery of Canada, Ottawa and the Canadian Conservation Institute, Department of Communication. Ottawa : Tri-Graphic, 1990. P. 39–53.

[18] Reynolds G. The Sixteenth and Seventeenth-Century Miniatures in the Collection of Her Majesty The Queen. London: Royal Collection, 1999. 319 p.

[19] Royal Collection Trust. URL: <https://www.rct.uk/collection/421414/sophia-charlotte-queen-of-prussia-1668-1705> (дата звернення : 17.03.2024).

[20] The Tansey Miniatures Foundation. URL: <https://tansey-miniatures.com/en/miniatures-painting/literature/technique> (дата звернення : 17.04.2024).

[21] The Metropolitan Museum of Art. URL: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/358319> (дата звернення : 17.03.2024).

[22] The Royal Collection Trust. URL : <https://www.rct.uk/> (дата звернення : 17.03.2024).

[23] Victoria and Albert Museum. URL: <https://www.vam.ac.uk/collections/portrait-miniatures> (дата звернення : 17.03.2024).

REFERENCES

[1] Biletska, V.O. (2017). Istorija jevropejskoji portretnoji miniatjury XVIII–XIX stolitj [History of European portrait miniature of the XVIII–XIX centuries]. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].

[2] Varchuk, M. (2023). Etapu kolekcionuvannya yevropeys'koyi portretnoyi miniatjury XVI–XIX stolit' [Stages of Collecting European Portrait Miniatures of the 16th – 19th Centuries]. *Visnyk Natsional'noyi akademiyi kerivnykh kadriv kultury i mystetstv – Herald of National Academy of Culture and Arts*, 3, 136–141 [in Ukrainian].

[3] Lvivska natsionalna halereia mystetstv imeni B.H. Voznytskoho [Borys Voznytsky Lviv National Art Gallery]. Retrieved from <https://lvivgallery.org.ua/> [in Ukrainian].

[4] Natsionalnyi muzei mystetstv imeni Bohdana i Varvary Khanenkiv [The Bohdan and Varvara Khanenko National Museum of Arts]. Retrieved from <https://khanenko.museum/> [in Ukrainian].

[5] Fedorova, I.K. (2019). *Cyfrovi tekhnologhiji v muzejnij spravi: jevropejskij dosvid [Digital technologies in the museum business: European experience]*. Odesa: Astroprint [in Ukrainian].

[6] Shevchenko, T. (2021). *Suchasni metody zberezhennja ta prezentaciji portretnykh miniatjur u muzejakh Jevropy [Modern methods of preservation and presentation of portrait miniatures in European museums]*. Lviv: Ivan Franko National University [in Ukrainian].

[7] Adams, G. (2018). *European Portrait Miniatures: Artists, Functions and Collections*. Cambridge: Cambridge University Press [in English].

[8] Derbyshire, A. (2005). The new miniatures gallery. *Conservation Journal*, (51). Retrieved from: <http://www.vam.ac.uk/content/journals/conservation-journal/issue-51/> [in English].

[9] Dubois, A., Couvert, J., & Borchert, T. (2018). *Technical Studies of Paintings: Problems of Attribution (15th – 17th Centuries): Papers presented at the Nineteenth Symposium for the Study of Underdrawing and Technology in Painting, Bruges, 11 – 13 September 2014*. Leuven: Peeters Publishers [in English].

[10] Cumming, L. (2016). *The Art of the Portrait Miniature in Europe*. London: Thames & Hudson [in English].

[11] Goldring, P. (2020). *The Techniques and Materials of European Portrait Miniatures*. London: Routledge [in English].

[12] Keil, N. (1977). *Die Miniaturen der Albertina in Wien*. Wien: Schroll [in German].

[13] Lécosse, C. (2019). Quelle légitimité pour les peintres en miniature? Le petit format à l'épreuve des discours académiques. *Études Épistémè*, (36). Retrieved from <http://journals.openedition.org/episteme/5287> [in French].

[14] Machado Prin, V. (2017). The Conservation of a 19th Century Framed Miniature Portrait Painted on Ivory. *CeROArt*, 6. Retrieved from <https://journals.openedition.org/ceroart/5238> [in English].

[15] Magrani, E. (2023). AI: A New Frontier in Art Authentication? Israel Public Policy Institute. Retrieved from <http://www.ippi.org.il/ai-a-new-frontier-in-art-authentication> [in English].

[16] Mauss, M. (2002). *The Gift: The form for exchange in archaic societies*. London: Routledge [in English].

[17] Michalski, S. (1990). Time's Effects on Paintings. Shared Responsibility: Seminar for Curators and Conservators co-organized National Gallery of Canada, Ottawa and the Canadian Conservation Institute, Department of Communication. Ottawa: Tri-Graphic [in English].

[18] Reynolds, G. (1999). *The Sixteenth and Seventeenth-Century Miniatures in the Collection of Her Majesty The Queen*. London: Royal Collection [in English].

[19] Royal Collection Trust. Retrieved from <https://www.rct.uk/collection/421414/sophia-charlotte-queen-of-prussia-1668-1705> [in English].

[20] The Tansey Miniatures Foundation. Retrieved from <https://tansey-miniatures.com/en/miniatures-painting/literature/technique> [in English].

[21] The Metropolitan Museum of Art. Retrieved from <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/358319> [in English].

[22] The Royal Collection Trust. Retrieved from <https://www.rct.uk/> [in English].

[23] Victoria and Albert Museum. Retrieved from <https://www.vam.ac.uk/collections/portrait-miniatures> [in English].

ABSTRACT**Karpov V. European Portrait Miniature In The Space Of Museum Communication.**

The study is devoted to the influence of portrait miniatures on the development of museum communication, in particular its role in the formation of museum collections and exhibition activities. The article focuses on the growing interest in miniatures as a means of preserving cultural heritage and their importance in the dialogue between the past and the present through museum exhibitions. The article analyses the challenges and prospects of using miniatures in museum practice, with a special focus on conservation and presentation technologies. The paper presents the historical context of the emergence and development of portrait miniatures in Europe, with an emphasis on the technical and artistic features that distinguish this genre from other forms of portrait art.

Purpose of the article is to provide a comprehensive analysis of the role of portrait miniature in the historical, cultural and museum context of Europe, as well as to identify strategies for its effective integration into contemporary museum communication. The paper highlights the historical value and uniqueness of portrait miniatures, and, at the same time, the challenges associated with their preservation, presentation, and accessibility to modern audiences.

Methodology. The study used historical and comparative historical methods to trace the emergence of the phenomenon of miniature portraiture and the development of its production technologies. The systematic and cultural method was used to trace the role of miniature portraits as an important phenomenon in social relations during the 16th and 19th centuries. Methods of generalisation, synthesis and analysis were used to draw conclusions and decisions regarding the presentation of miniature portraits.

Results. The European portrait miniature is not only an exceptional artistic phenomenon, but also an important element in the system of museum communication, which contributes to a deeper understanding of the cultural and historical context. The styles and techniques used by artists of different eras, from the Renaissance to Neoclassicism, are analysed, emphasising the importance of the miniature as a means of personal and cultural expression. Modern methods of digitalisation and virtual implementation of museum collections have been established, allowing a wide audience to explore miniatures in detail, going beyond the physical space of museums.

Scientific novelty. The paper presents the means of digital digitalisation and virtual visualisation of miniature portraits in museum exhibitions, which open new horizons for access to works of art, preserving them for future generations, and providing new forms of interactivity and educational interaction with the public. Recommendations for optimal storage and conservation conditions, as well as restoration methods that allow restoring the original appearance of miniatures without damaging their historical value, are proposed, considering the challenges associated with the physical preservation of miniatures, such as exposure to light, humidity and temperature fluctuations. The role of miniatures in museum communication and the use of materials about miniature portraits in educational programmes are emphasised. The article shows how museums can effectively implement digital technologies to create deeper and more meaningful museum experiences that promote cultural exchange and understanding. The inclusion of interactive elements, such as virtual tours, augmented reality, and interactive educational games, can increase visitor engagement and make learning about art history more fun.

Practical significance. The article presents opportunities for global cultural exchange through international museum partnerships and online platforms, using

the potential of digital tools to expand access to cultural resources. This includes a discussion of projects that allow virtual «travel» between museums around the world and access to their miniature collections, which promotes intercultural dialogue and cooperation.

Keywords: portrait miniature, miniature, European portrait miniature, museum communication.

AUTHOR'S NOTE:

Karpov Viktor, Doctor of Historical Sciences, Professor, Acting Head of the Department of Cultural Studies and Informational Communications, National Academy of Culture and Arts Management, Kyiv, Ukraine, e-mail: vvkarpoff@ukr.net, orcid: 0000-0002-3446-9187.

Стаття подана до редакції 15.04.2024 р.